Josep Maria Gironella i Pous

Josep Maria Gironella va néixer a Darnius el 31 de desembre de 1917, després d'una vida intensa va quedar-se a residir a Arenys de Mar, on va morir el 3 de gener el 2003. L'any acabat de finir celebràrem els 100 anys del seu aniversari.

Quan va morir vaig publicar al Diari de Girona una nota agraint-li la seva aportació literària i el plaer que m'havia regalat llegint les seves novel·les. Li ho havia expressat en alguna ocasió i sempre experimentà una gran satisfacció en comprovar que la seva obra m'havia complagut, no sols a mi, sinó a part de la meva família i també als amics del pare. Els escriptors són com tots els humans, com el fuster, el mestre, l'advocat, el cuiner, persones que els agrada ser reconegudes i admirades, puix és honest certificar que és gratificant si et feliciten pel que fas, pel que cuines o pel que escrius.

De ben jovenet en Gironella serví en el Col·legi del Collell com a «fàmul», un eufemisme llatí que disfressa dir «criat», «servent». Un temps convuls, dolorós, i transcendental per a ell com em confessà més d'un cop i del qual parlaré d'aquí a poc.

Després del Collell va treballar d'aprenent en una drogueria, botones del Banc Arnús, que ho aprofità per tractar terratinents i propietaris de la comarca. Poc després d'esclatar la Guerra Civil va fugir a França per unir-se a l'exèrcit d'en Franco. Va allistar-se com a voluntari a la Companyia d'esquiadors del Terci de Requetès de Nostra Senyora de Montserrat; va ser quan va concebre la idea de literaturalitzar la guerra, patida per una família de Girona que vivia a la Rambla. Pretenia en la trilogia abraçar-ho tot: origen de la lluita, la guerra, les conseqüències i la llarga postguerra.

Aquesta idea de relatar els fets la va materialitzar l'any 1953. Abans havia publicat un llibre de poemes dedicat a la seva estimada muller: Ha llegado el invierno y tú no estàs aquí. L'escriptor no tenia ni un duro a la butxaca, gràcies al fet que la seva dona treballava de nit a la Telefónica va poder muntar a Girona una llibreria de nyigui-nyogui, que durà poc.

Va guanyar el premi Nadal amb la novel·la Un Hombre (1946) a continuació escrigué La marea, que va passar desapercebuda. Quan va acabar el seu gran llibre Los cipreses creen en Dios, que relata com va començar la Guerra Civil, el va presentar, tal com era preceptiu, a la censura franquista i aquesta no va deixar que s'edités perquè no era suficientment triomfalista, no maltractava suficientment els rojos com s'exigia en aquell temps.

Un editor, tanmateix, la va traduir a l'anglès, al francès i a l'alemany i es convertí en un gran èxit editorial. En tots els països on es traduïa constava en la portada que la novel·la no havia passat la censura franquista, un fet que irritià els censors que per deixar en ridícul la conjura maçònica-comunista permeteren que es publiqués a Espanya.

La novel·la Los cipreses creen en Dios ha estat una de les més venudes de la literatura espanyola. Mon pare la va llegir (és l'únic llibre que ha tingut a les seves mans) igual que els meus oncles i el meu sogre. Tenia l'edat de 14 anys quan vaig llegir Los cipreses i el seu autor em preguntà si l'havia entès: «La part política no, però l'argument, sí». Li vaig dir que m'havia agradat molt. El títol d' Ha estallado la Paz no em va satisfer; em comentà que fou una exigència de l'editorial.

Vaig compartir amb Gironella les pàgines del Diari de Girona. Guardo una amable carta en la qual es disculpa de la seva actuació en una tertúlia que compartírem a Tv-3, quan el Collell va clausurar-se com a col·legi. Durant la transmissió en directe no es trobava bé; estava absent amb dificultats per entendre les preguntes i vaig intentar alleugerir els seus problemes perquè em vaig adonar que se sentia malament, incòmode.

El vaig ajudar a recordar el temps tenebrós, que havia passat en el col·legi, atès que me l'havia explicat en una ocasió i per desdramatitzar aquells anys truculents i aspres bromejàrem competint quin dels dos havia rebut més càstigs i humiliacions morals. Va atorgar-se el títol de guanyador perquè a més de suportar vexacions de tota índole havia passat fam, i això jo no ho puc dir. L'únic bon record era contemplar atònit com el sol declinava en el seu ocàs rere la serralada de Finestres i el món quedava tenyit de vermells, roses i taronges.

Suara he dit que ell havia estat internat en el Collell amb la feina humiliant i classista de «fàmul». Havia nascut en una família humil que no podia costejar-li l'internat. Hi residia tan a desgrat que els seus pares el van anar a buscar perquè patia fortes depressions. «Vaig perdre la fe en el Collell i mai més la vaig recuperar» em va confessar.

Recordo aquestes xerrades. Em manifestà la seva admiració per Pío Baroja i Azorín, menys per Valle Inclán, em recomanà que no deixés de llegir la Generació del 98. La que més em va commoure fou aquella quan em parlà que s'havia sentit maltractat afectivament i econòmica per l'editorial Planeta. Estava convençut que el gran èxit de l'editorial era per la publicació de Los Cipreses creen en Dios; aquella editorial de fireta va experimentar un gran prestigi i fort auge com a empresa. Estava dolgut perquè ell havia alçat amb les columnes dels seus xiprers l'editorial Planeta i no havia tingut la recompensa merescuda. La vida a voltes és molt desagraïda.

Font del document:
http://www.diaridegirona.cat/opinio/2018/01/03/que-fer-avui-girona/888057.html?utm_source=rss